

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

CONSIDERAȚII PRIVIND TERMENUL DE OPȚIUNE SUCCESORALĂ - PARTEA A III-A

Prof. univ. dr., av. Ioana NICOLAE

Abstract

The last part of the study proposed to present the possibility recognized by law regarding the reduction of the succession option term, as well as the retransmission of the right of succession option, each of them with its own characteristics.

Keywords: *succession option term, reduction of the succession option term, retransmission of the right of succession option.*

1. Reducerea termenului de opțiune succesorală

Potrivit art. 1113 C. civ., pentru motive temeinice, la cererea oricărei persoane interesate, un succesibil poate fi obligat, cu aplicarea procedurii prevăzute de lege pentru ordonanța președințială, să își exercite dreptul de opțiune succesorală înăuntrul unui termen stabilit de instanța judecătorească, mai scurt decât cel prevăzut la art. 1.103¹. Succesibilul care nu optează în termenul stabilit de instanța judecătorească este considerat că a renunțat la moștenire.

¹ Art. 1.103. Termenul de opțiune succesorală. (1) Dreptul de opțiune succesorală se exercită în termen de un an de la data deschiderii moștenirii.

(2) Termenul de opțiune curge:

a) de la data nașterii celui chemat la moștenire, dacă nașterea s-a produs după deschiderea moștenirii;

b) de la data înregistrării morții în registrul de stare civilă, dacă înregistrarea se face în temeiul unei hotărâri judecătorești de declarare a morții celui care lasă moștenirea, afară numai dacă succesibilul a cunoscut faptul morții sau hotărârea de declarare a morții la o dată anterioară, caz în care termenul curge de la această din urmă dată;

Reducerea termenului de opțiune succesorală reprezintă o noutate introdusă odată cu intrarea în vigoare a actualului Cod civil. Caracterizând această posibilitate recunoscută de lege se impune a identifica condițiile în care poate opera. Astfel, din textul legal enunțat reținem în primul rând că persoanele interesate pot solicita reducerea termenului de opțiune succesorală. Se impune așadar a identifica persoanele interesate, sens în care în această categorie se încadrează creditorii moștenirii, moștenitorii legali, legatarii (aceștia justifică interesul de a solicita și obține executarea legatelor de către moștenitorii legali acceptanți)².

Totodată, se impune a sublinia că reducerea termenului pentru exercitarea dreptului de opțiune succesorală are caracter excepțional, ceea ce înseamnă că poate surveni doar în situații care impun o astfel de măsură, cum ar fi spre exemplu, situația în care bunurile ce fac parte din masa succesorală sunt supuse riscului pieririi, deteriorării ori degradării³ și pe cale de consecință s-ar justifica solicitarea ca instanța să reducă termenul de opțiune succesorală pentru a preîntâmpina producerea pagubei respective.

Textul legal nu conține indicii cu privire la termenul minim pe care instanța îl fixează și în interiorul căruia succesibilul trebuie să își manifeste opțiunea succesorală, aflându-ne în prezența unei chestiuni de fapt cu privire la care instanța se va pronunța, luând în considerare situația concretă din speța dedusă judecății. Reținem așadar că instanța va decide reducerea termenului de opțiune succesorală de la termenul general de un an la un termen mai scurt, neexistând reglementat un termen minim.

Dacă succesibilul nu își exercită dreptul de opțiune succesorală în termenul mai scurt care a fost stabilit de instanță, art. 1113 alin. (2) C. civ. instituie o prezumție de renunțare. Astfel, potrivit textului legal menționat, succesibilul care nu optează în termenul stabilit de instanța judecătorească este considerat că a renunțat la moștenire. Apreciem că ne aflăm în prezența unei prezumții absolute de renunțare⁴.

c) de la data la care legatarul a cunoscut sau trebuia să cunoască legatul său, dacă testamentul cuprinzând acest legat este descoperit după deschiderea moștenirii;

d) de la data la care succesibilul a cunoscut sau trebuia să cunoască legătura de rudenie pe care se întemeiază vocația sa la moștenire, dacă această dată este ulterioară deschiderii moștenirii.

(3) Termenului prevăzut la alin. (1) i se aplică prevederile cuprinse în cartea a VI-a referitoare la suspendarea și repunerea în termenul de prescripție extintivă.

² G. Boroi, C.A. Angheliescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p.693.

³ Al.Bacaci, Gh.Comăniță, *Drept civil.Sucesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 201.

G.Boroi, C.A Angheliescu, I.Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 693.

⁴ G. Boroi, C.A. Angheliescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 693.

Nu în ultimul rând, din textul art. 1113 C. civ rezultă că cererea având ca obiect reducerea termenului de opțiune succesorală se soluționează potrivit procedurii prevăzute de Codul de procedură civilă în materia ordonanței președințiale.

2. Retransmiterea dreptului de opțiune succesorală

Așa cum s-a subliniat în doctrină, în ipoteza retransmiterii dreptului de opțiune succesorală, dreptul de opțiune succesorală se strămută automat, adică în caz de deces al titularului opțiunii succesorale, dacă acesta nu și-a exprimat opțiunea succesorală, ea va trece automat la moștenitorii săi legali⁵.

Din punct de vedere legal, reglementarea retransmiterii dreptului de opțiune succesorală o regăsim la art. 1105 C. civ. Astfel, moștenitorii celui care a decedat fără a fi exercitat dreptul de opțiune succesorală îl exercită separat, fiecare pentru partea sa, în termenul aplicabil dreptului de opțiune privind moștenirea autorului lor. Partea succesibilului care renunță profită celorlalți moștenitori ai autorului său.

Pentru a înțelege mai bine mecanismul retransmiterii ipoteza este următoarea: la data deschiderii moștenirii lui *de cuius* (primul defunct), un succesibil este în viață, însă decedează în interiorul termenului în care putea să își exercite opțiunea succesorală, fără să își manifeste opțiunea cu privire la moștenirea lui *de cuius*. Astfel, succesibilii celui de-al doilea defunct pot exercita:

- atât propriul drept de opțiune succesorală (care deci privește moștenirea celui de-al doilea defunct);
- cât și dreptul de opțiune succesorală al celui de-al doilea defunct (care deci privește moștenirea primului defunct)⁶.

Moștenirea prin retransmitere se aplică atât în ipoteza moștenirii legale, cât și în ipoteza moștenirii testamentare. Justificarea reglementării moștenirii prin retransmitere rezidă în aceea că, dacă cel de-al doilea defunct și-ar fi exercitat propriul drept de opțiune succesorală prin acceptarea moștenirii primului defunct, atunci partea cuvenită acestuia din urmă din moștenirea primului defunct i s-ar fi transmis în patrimoniu și pe cale de consecință ar transmite-o propriilor săi moștenitori.

Reținem așadar că pentru a opera retransmiterea dreptului de opțiune succesorală trebuie să existe două sau chiar mai multe moșteniri succesive, este necesar ca cel de-al doilea defunct să fii avut capacitate succesorală, adică să fi fost în viață la data decesului primului defunct, acest al doilea defunct să nu își fi exercitat dreptul său de opțiune succesorală cu privire la moștenirea autorului său, astfel că

⁵ J. Kocis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 260.

⁶ G. Boroi, C.A. Angheliescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, pp. 693-694.

dreptul său de opțiune, urmare a decesului său, îl transmite propriilor lui moștenitori. Având în vedere că la data deschiderii primii moșteniri cel de-al doilea defunct era în viață, partea care i se cuvine acestuia din urmă din moștenirea primului defunct îi va intra în patrimoniu, iar apoi, urmare a decesului său, va reveni propriilor săi moștenitori.

Se impune a preciza că prin mecanismul retransmiterii dreptului de opțiune succesorală se poate ajunge la situația în care o persoană să culeagă bunuri lăsate de o persoană față de care nu ar fi avut vocație succesorală concretă. Astfel, dacă unicul moștenitor a lui *de cuius*, a cărui moștenire s-a deschis la data de 20 octombrie 2021, era un unchi, rudă de gradul IV, iar acesta din urmă a decedat la data de 30 decembrie 2021, fără să-și fi exercitat dreptul de opțiune succesorală, fiica acestui unchi va putea accepta și moștenirea lui *de cuius*, exercitând astfel dreptul de opțiune succesorală retransmis de tatăl său, în ciuda faptului că, fiind rudă de gradul V, nu este rudă în grad succesibil cu *de cuius*⁷.

Concluzionând, vom expune condițiile retransmiterii dreptului de opțiune succesorală⁸, după cum urmează:

1. există două persoane decedate, la un anumit interval de timp;
2. cea de-a doua persoană decedată trebuie să aibă vocație la moștenirea primului decedat;
3. cel de-al doilea defunct să fi decedat în termenul de opțiune succesorală privind moștenirea autorului său;
4. cel de-al doilea defunct să nu își fi exercitat dreptul de opțiune succesorală anterior decesului său.

Astfel, în interiorul termenului de un an de la deschiderea moștenirii autorului direct, succesibilul în cauză va trebui să exercite două drepturi de opțiune succesorală, distincte, după cum urmează:

a) un prim drept de opțiune succesorală care vizează moștenirea autorului său direct;

b) cel de-al doilea drept de opțiune succesorală, în ipoteza acceptării moștenirii, vizând moștenirea retransmisă autorului său direct de la primul decedat și care se găsește în patrimoniul acestuia.

Este de precizat că moștenitorul are libertatea de a accepta sau de a renunța la moștenirea primului decedat, dar dacă succesibilul își manifestă opțiunea succesorală în sensul renunțării la moștenirea autorului său direct, el nu va mai avea un drept de opțiune cu privire la dreptul de opțiune din patrimoniul acestuia, întrucât renunțând la moștenirea autorului său direct a devenit străin de moștenirea acestuia, deci inclusiv în privința dreptului de opțiune al acestuia cu privire la

⁷ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 694.

⁸ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, pp. 694-695.

moștenirea primului decedat⁹. În alte cuvinte, renunțând la moștenirea autorului direct, succesibilul pierde dreptul de a opta în privința moștenirii primului decedat.

De asemenea, să nu pierdem din vedere textul art. 1105 alin. (2) C. civ, respectiv că partea succesibilului care renunță profită celorlalți moștenitori ai autorului său. Astfel, spre exemplu, dacă primul defunct a avut doi copii, unul dintre acești copii decedează la 3 luni de la decesul autorului, fără a-și fi manifestat opțiunea succesorală, acesta având la rândul său un descendent. Dacă descendentul celui de-al doilea defunct acceptă moștenirea autorului său direct, dar repudiază moștenirea primului defunct, de această renunțare va profita descendentul în viață al primului defunct, care va prelua întreaga moștenire a primului decedat. Descendentul celui de-al doilea defunct îl va moșteni pe autorul său direct, dar în moștenirea acestuia nu vor intra bunurile la care ar fi avut dreptul din moștenirea primului defunct, urmare a opțiunii sale succesorale de a renunța la moștenirea cuvenită autorului său de la primul defunct.

3. Concluzii

Prezentului studiu a analizat posibilitatea recunoscută persoanelor interesate de a solicita reducerea termenului de opțiune succesorală, în anumite condiții, precum și retransmiterea dreptului de opțiune succesorală, fiecare dintre acestea cu particularitățile sale specifice.

Bibliografie:

1. Bacaci Al., Comăniță Gh., *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013;
2. Boroi G., Anghelescu C.A., Nicolae I., *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022;
3. Genoiu I., *Dreptul la moștenire în Codul civil*, Ediția 2, Ed. C.H. Beck, București, 2013;
4. Kocis J., Vasilescu P., *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016;
5. Nicolae I., *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016.

⁹ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 695.